

זכרונות נעלים של אחד משרידי
הישיבה במונטריי על אוירת
הישיבות של פעם והמסירות
לשקידת התורה - שיחה נרגשת עם
רבי יעקב נטע בעק שליט"א

אוצר החכמה

אוצר החכמה

כי הם חיינו במרחשיות

הרב ה. וילנר

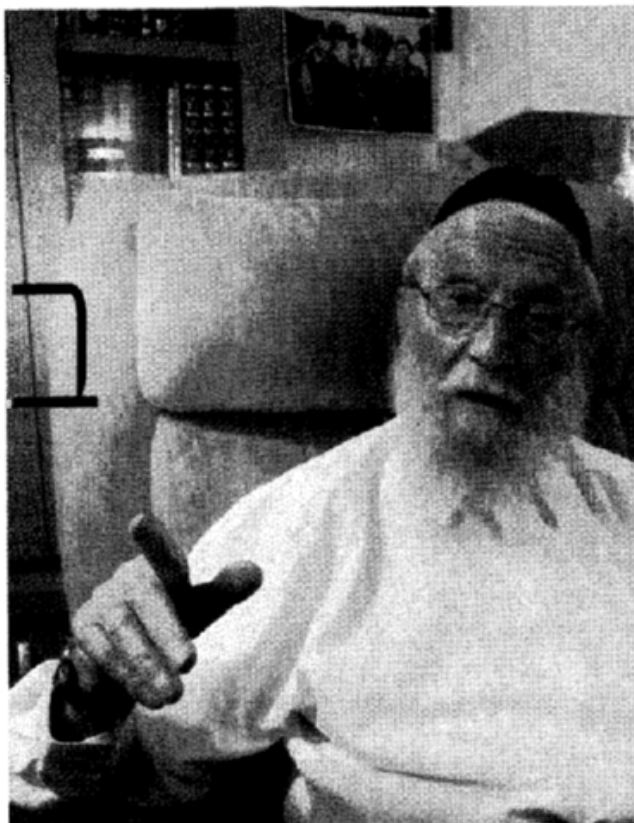
שציווה מפורשות בצוואתו כי עלינו לסור ללמוד אך ורק
בישיבה, מסופקני אם הייתי עומד בלחץ החברתי והקיומי שהיו
באותם ימים, ורק אודות לצוואה זו הגעתי לישיבה במונטריי בה
למדתי יותר משלוש שנים.

אך הדבר המיוחד שהיה לנו בישיבה הינו השקיעות בלימוד,
למרות המראה הפסטורלי שניגלה מחלונות בית המדרש וחדי
הישיבה, והעולם הזה החומרי שקרן מחוץ לכותלי הישיבה,
בתוככי הישיבה עמלו והתייעצו אך בתורה בכל הכוחות.

והאמת אומר, שהדוגמא המוחשית והחזקה שחייבה את
כולנו לא היה רק מהצוות שכהן בישיבה, אלא גם מגדולי וטובי
הבחורים בישיבה, וכאן חובה להזכיר את השנים המיוחדים
שזכיתי ללמוד בחברתם, והם היוו עבורנו 'מושג' של שקיעות
בתורה ללא הפוגה, של צדקות בלתי מתפשרות, נקיות ומידות
ברמה שלא ניתנת לתיאור, והיו אלו הגאון הגדול רבי משה
סולובייצקי זצ"ל, וריעו הגדול מרן ראש הישיבה הגראי"ל
שטיינמן שליט"א, שהיה בעבורי סמל ודוגמא כיצד ניתן לגדול
באמת.

זאת אוכל להעיד שבכל שנות לימודי בישיבה מעולם לא
ראיתי את מרן ראש הישיבה בחדרו או על מיטתו, המיטה היתה
שוממה לגמרי, והוא נודע כמי שאינו עוזב את בית המדרש בכל
עת זמן, כשנצרך היה לתנומה לאגור כח ליום המחרת, עשה
זאת רק כשאולו כוחותיו נגדס על מקומו בהיכל, וכך מעולם לא
ראיתי שוכב במיטה בישיבה.

רבי יעקב נטע מוסיף לספר - כי לפני זמן מה פגש אברך
ששוחח עמו על ימי הישיבה בעבר, וסיפרתי לו זאת, הוא התפעל
ואמר שהוא חבר של אחד מנכדיו של מרן ראש הישיבה
שליט"א, ויספר לו כמה היתה שקיעותו בתורה, ואילו מושגי
התמדה שלא מעלמא הדין היו לו, והוא יבקשו לשאול את סבו
מרן רה"י אם נכונה העובדה שמעולם לא היה שוכב על המיטה,

אוצר החכמה

123456789101112

הרב ה. וילנר

כשאנו משוחחים בהתרגשות עם אחד מחניכי ישיבת 'עץ
חיים' במונטריי שבשווייץ - רבי יעקב נטע בעק שליט"א -
המתגורר כיום בירושלים ומתקרב לעשור העשירי בחייו,
ושומעים אנו ממנו כיצד התנהלו אורחות הישיבה בדור העבר,
שלמרות מיקומה כאחד המקומות הצעירים והפסטוראליים
בשווייץ, בתוככי הישיבה עסקו רק בדבר אחד: במסירות
מופלאה - בשקיעות בתורה ובעבודת ד', ומדברותיו אנו למדים
מהו חיזוק הניבט מתוככי סיפורי המופת על בני הישיבות של
פעם.

השקיעות בלימוד - היה לנו חמי ללמוד

רבי יעקב נטע מתרפק על זכרונות העבר, ומספר בערגה כי
האווירה בישיבה במונטריי היתה מיוחדת במינה. ככלל לא
היתה זו תקופה שנהגו הבחורים ללכת לישיבה, רובם של
הבחורים לאחר שנישאו חיפשו פרנסה למחייתם, ועזבו את
הישיבה ללמוד דבר מה שיסייע בעדם להתפרנס לאחר
נישואיהם.

אף אני אילולי היתה לנו צוואה מפורשת מהסבא זצ"ל

בעת ביקורו של מרן הגר"י מבריסק בצוק"ל במונטריי

לשבת ולא אכל מאומה ביום, אלא רק בלילה. לעיתים היה צם שלושה ימים ושלושה לילות רצופים מבלי לאכול, בערב בשנות מלחמת העולם נודע בישיבה כיחיד שלא נטל עיתון לידו משל כל התקופה כדי לדעת חדשות הוא שקע בד' אמות של הלכה בלבד.

על כריכת הגמרא שלו רשם על פתק את האותיות ג"ר, שהן ראשי תיבות גחלי רתמים, כדי להזכיר לעצמו בכל עת את מאמרו חז"ל המפסיק ממשנתו מאכילים אותו גחלי רתמים...

לימים היה רגיל לספר כי בשנות לימודו בישיבה כאשר היה אומר בתפילת ערבית כי הם חיינו ואורך ימינו, היה מרגיש בכל מהותו שאם יעזוב ח"ו את כותלי הישיבה אפילו ליום אחד ימות מיד, וזו היתה האווירה שהשפיעה רבות יחד עם שני חבריו על כל אורחות בחורי הישיבה. וכשהתחדשה לו הבנה מחדשת בדברי תורה היה קורא בהתרגשות - אתם שומעים על חידוש כזה כדאי לנשמה ממעל לרדת לעולם הזה רק כדי לחדש זאת...

כבר באותה תקופה צבר בקיאות בכל ספרי המוסר כשהוא מכון כל הנהגתו על פיהם ביראתו הקדומת לחכמתו, ומאוחר יותר הוא אף החל אט אט להיכנס לעולמה של חכמת האמת תורת הנסתר והקבלה.

שבת קדש 13

לפוניבו, ואני נותרתי בישיבה.

היו עוד דמויות מיוחדות שהכרתם בלימודכם בישיבה?

הרכה מאד מיוחדים צמחו מתוככי הישיבה, לא אשכח את רבי משה ווערשנער, את רבי דוד הלר, ועוד רבים שצמחו בישיבה והפכו לגדולי ת"ח בערוב ימיהם. היה לי גם קשר מיוחד עם הגר"י וינברג זצ"ל בעל השריד אש, שהטביע חותמו כאן בישיבה והוא היה לנו לעינים בהרבה מיריעות התורה וההלכה.

והיו גם כאלו שבאו לשם מנוחה או לתקופות קצרות ללמוד בישיבה, או לבקר ולנוח באיזור, פעם ביקר מרן הגר"י מבריסק בצוק"ל כאן, והייתי הולך אליו מידי פעם בפעם להתפלל ולדבר עמו. פעם שאלהו אם מותר לבשל ביו"ט בין השמשות מיום אחד ליום השני, כיוון שהוא ספק יום וספק לילה, והגר"י שני אינו אלא מדרבנן. הוא השיב - ב"י אונו האט מאן מחמיר גיוועהן - אצלנו החמירו בזה...

דמות מיוחדת נוספת שהיתה בישיבה והיא היתה החוט השלישי עם שני הקדושים שהניו בישיבה היו הגה"צ רבי חיים אריה ארלנצ'ר זצ"ל, שעוד משיבתו בישיבת מונטריי ישב חודשים ממושכים בתענית דיבור, כשהוא מקדיש עצמו רק לתורה וליראת שמים, תקופה ארוכה צם משבת

אוצר החכמה

והיה לומד כל העת בבית המדרש ללא הפוגה, ונח רק בהיכל עצמו בעת הצורך.

הנכר החליט ברגע של גילוי לב לשאול את פי סבו אם נכון הדבר, וסיפר לי אותו אברך, כי מרן ראש הישיבה שליט"א ענה בפשטות אופיינית לו - שאכן נכון הוא הדבר, אך עשה כן משום שהיתה שאלה של שעטנז... במיטה. הייתי שם והכרתי את המיטות וכליהם, לא נראה לי שהיתה איזון שהיא שאלה של שעטנז באותם כלי מיטה, ודומני שתשובתו של מרן רה"י היתה משום ענותנותו שהיתה חלק מגדלותו כל השנים.

אבל כיצד יתכן לא לישון בלילות במיטות בחדרי הישיבה?

אספר לכם, כי היה להם לרבי משה זצ"ל וידידו ורעו שילבחס"א מרן רה"י שליט"א חברותא מיוחדת ללמוד יחדיו שעות ארוכות, מתי אתם חושבים היתה שעת הקביעות שלהם ללמוד יחדיו בחברותא. הקביעות ללימוד חברותא היתה מידי ערב מהשעה 10.00 בלילה ועד לשעה 6.30 בבוקר מידי יום ביומו. כך במשך כל התקופה שאני זוכר בישיבה.

ואכן מעולם הוא לא הלך לישון, כשהסתכלתי על מיטתו בבוקר תמיד היא היתה ריקה, הוא ישב בלילה והגה בתורה בעיון וביגיעה, עד היום אינני יכול לשכוח את הניגון המיוחד שהייתי שומע לעתים בשתיים בלילה...

רבי יעקב נטע מנגן לנו את הניגון באותה הברה כפי שעשה כן מרן ראה"י באותם שנים, והוא מתפרק בגעגועים לשמע קולו הענוג בניגון הגמרא תוך כדי לימודו. הוא מטעים את הניגון... ואומר לנו - זה היה מרגש ממש. ומענין הדבר שלמרות ההתמדה המופלאה, מעולם לא ראו עליו תשישות ועייפות, הוא כנראה קיבל כוחות משמיא לעמוד בביקוש המיוחד שלו להיות אך ספון בהיכלה של תורה בכל כוחו.

מלבד זאת היה לו שותף אמיתי שנהג כמוהו והתנהג בדומה לו - הגאון הגדול רבי משה סולובייצ'יק, שאף הגיע עמו מבריסק קודם המלחמה, הוא ורבי משה נקראו בישיבה שני קדושים, ולמדו יחדיו בחברותא במשך שנים רבות. נזכר אני שאמרו כי מרן החזו"א צוק"ל אמר על בשעתו על הגאון הגדול רבי משה זצ"ל - שיש לו הרעיינא נשמה, יחדיו הם הגיעו למונטריי, ואני הגעתי יותר מאוחר בשנת תש"ב לישיבה, הרבה חברים שלי נסעו

זכורני, באחת השבתות, כולנו בני הישיבה יושבים וסועדים את הסעודה השלישית לאור הנרות, כי לא היו רגילים להדליק אור בזמן זה, ובאחת השבתות הגיע פעם גוי והדליק את האור. לא אשכח עד היום את המראה כיצד מרן ראה"י רבי אהרן לייב שליט"א נותר ספון על מקומו ושם ידיו על עיניו כל העת, כשהוא לא הסכים ליהנות מהאור שהדליקו העכ"ם, אף שניתן היה למצוא היתרים לכך.

וככלל, לראות את הדלקת נרות החנוכה, כשהבטתי במעשיו בשעת ההדלקה, ראיתי מהי הקפדה של מצוה, כיצד היה עושה הכל בשלימות ודקדקנות מתוך עבודה אמיתית. עבורי היה זה מחזה מיוחד, לחזות בבחור ליטאי שעושה כן בכזו יראת שמים, ולא רק על דקדוק ההלכה שזה היה פשוט אצלו בכל הניתן, אלא בעבודה ובריאה שניגש לעצם המצווה.

בישיבה שהייתה מרוחקת לא היה קשה להשיג אוכל כשר ולהתנהג כיתורים חרדים המקפידים על כל דבר וענין? ¹²³⁴⁵⁶⁷אח"ח

באותה תקופה היו רבים שהתגוררו בציריך ובאזור כולו, אני זוכר כיצד מרן הרב מבריסק זצ"ל היה מגיע אף הוא להתארח כאן בחורש אלול בדרך כלל, ואני הייתי בא לא אחת להשלים לו מנין, וחשבתי לעצמי, שבעוד בארץ הקודש הוא טרוד עד מאד ומאות רבות מתלווים לכל אורחותיו לקבל ממנו הכרעות וברכות, כאן בהיותו בשווייץ, בקושי היה לו מנין להתפלל עמהם את תפילות היום, ואני זוכר את ההרגשה המופלאה שיכולנו לשאול את פיו כל מה שחפצנו, והוא אכן דקדק על כל תג בהלכה גם במקום זה.

מאורע מופלא אני זוכר התקיים בישיבה, והוא נסוב אודות מצות קידוש לבנה, שכידוע במחוזותינו בחורשי החורף מאד קשה לראות את הלבנה ולקדשה כראוי בעתה. באחת הפעמים כאשר למד הגר"מ סולובייצק עם מרן ראה"י הגרא"ל, היה זה סוף זמן קידוש לבנה בלילה אחרון, והם הסכימו ביניהם שבחצי הראשון של הלילה יהיה רבי משה ער כדי לעמוד על המשמר אולי יתפזרו העננים ויתגלה הירח בכדי שיוכלו לקדש עליו את הלבנה, ובינתיים מרן הגרא"ל שליט"א ישאר במקומו, ובחצי השני של הלילה הם יתחלפו ביניהם, כשחלף זמן מסוים עלה ברעת רבי משה, אולי מאחורי ההר שהיה רחוק כדי מהלך של יותר ממחצית השעה, תראה הלבנה ויהיה אפשר

כששאלו פעם אחיו הגאון רבי אברהם ארלנבר שליט"א האם לא עסק אז מדי הרבה בלימוד פנימיות התורה על חשבון לימוד הנגלה. השיב לו - הרי היתה לי גם חברותא ללימוד הנגלה במשך י"ח שעות ביממה...

הוא לא אחת התבטא באומרו - אינני מבין את המושג הולכים לישון, כשכבר לא יכולים, נופלים על המיטה בלית ברירה, אבל קביעות של ללכת לישון, אתמהה?! וכמי שראהו בישיבה זה היה נאה דורש נאה מקיים.

לא אחת כששאלוהו מי היו רבותיו בישיבה, הוא השיב - ספרי מרן החפץ חיים, כי בכל פעם שהיה לו ספק בהנהגה היה לומד בספרי חפץ חיים, בהם היה בקיא עוד מימי הסתופפותו בישיבה בצעירותו, ומוצא תשובה לספקותיו.

והוא אכן עלה ונתעלה עם השנים עוד ועוד, ולמרות שהיה גם עוסק מעט במסחר למחייתו, עיקר ימי חייו היו מוקדשים לתורה ועבודת ד', ובלילה לאחר יום מפרך היתה לו קביעות ללימוד בספר חידושי רבינו חיים הלוי להעמיק בדברותיו קודם השינה.

פעם שאלו תלמיד חכם אחד, כיצד מצליח הוא לבוד סוגיות קשות במקום כה מרוחק מריכוזי תורה כשאין לו בפני מי לפלפל ולשוחח בלימוד. תשובתו הדהימה את השואל - במקרה כזה הנני בוכה ומתחנן לבורא עולם שינחני בדרך האמת, ניגש לארון הספרים, מוציא איזה ספר ופותח, ורואה לפני ביאור הענין...

יראת השם כל הליכותיה

הישיבה לא היתה במקורה דווקא לבני ליטא, היו בה אף הרבה חסידים והונגרים, והיתה בה אווירה של יראת שמים. אני נזכר כיצד הגאון רבי לייביש רובינפלד זצ"ל שהיה מגדולי הת"ח בשווייץ, והתגורר בלוגנו, ראה את התנהלותו של מרן רה"י, ואמר לגיסי שהיתה לו כזו התפעלות לחזות בו, ואמר, כי מעולם לא ראיתי בחור ליטאי כזה קדוש, וכבר היום רואים עליו כי הוא גדול בישראל... והיה הדבר כשהוא היה בצעירותו בערך בשנת הארבעים לחייו.

האווירה בשבת בישיבה היתה מיוחדת ממש, זכורני כיצד בני הישיבה היו לומדים בליל שבת בימות החורף הארוכים שעות רבות בכימ"ד, וריתחא דאורייתא היתה עצומה. ובזמן סעודה שלישית שאו ישבו כל הבחורים יחדיו היו שרים שירי שבת קודש בדבקות והתעלות ממש.

לקדש את הלבנה, אולם מספק לא רצה להפריע את שיגרת לילו של מרן הגרא"ל, והלך לבדו לשם לבדוק זאת, ואכן התברר שיכולים שם לקדש את הלבנה.

מרוכ התרגשות קיים רבי משה מיד את המצווה, ולאחר מכן שב למקומו והעיר את מרן הגרא"ל שליט"א שנה באותן דקות, הוא סיפר לו כי קשה לראות את הלבנה, אך יתכן שמאחורי ההר שם יוכלו לראותה ולקדש עליה, יחדיו הם הלכו לשם, כי רבי משה לא רצה שילך לבדו, וכמורמה שלא גילה כלל למרן הגרא"ל שהוא עצמו כבר קידש את הלבנה קודם לכן. זוהי היתה הנהגתו וחסידותו כל ימיו.

המאכלים בישיבה לא היו מדוושנים כסדרי הלימוד

ארוחת הבוקר בישיבה לא היתה מעולם מלווה במעדנים גדולים.

בארוחת בוקר לכל תלמיד הביאו מנת לחם וחתיכת חמאה, הצדיקים שבין בני הישיבה אכלו לחם יבש אף ללא חמאה, כששאלתי פעם אחד מהם מדוע אינו אוכל את החמאה, תשובתו היתה פסוקה וברורה - החמאה נעשתה מחלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו, וההשגחה היתה רק בשעת עשיית החמאה, ונפסק ברמ"א שאם הולך ממקום שאין אוכלין אותה חמאה של עובד כוכבים, למקום שאוכלים אותה, יאכל שם עמהם, ויש שהחמירו לא לאוכלה למרות זאת.

וכששאלו פעם את הגאון הגדול רבי משה סולובייצק זצ"ל מדוע אינו אוכל את החמאה אחר שרגילין לאכול זאת כאן, ענה כי ידוע לו ועם כל זאת איני רוצה כי יש

התמונה החסרה...

במסגרת השיחה המרתקת שגלשה לזמן ארוך מכפי שציפינו, והתרחבה אף לדברי תורה והלכה, כמי שניכר עליו כי בר אודין הוא ושיגושיהו בדברי הלכה ותורה, ואף זכה לדורות מיוחדים הממשיכים את דרכו בקודש, נחשפים אנו לאלבומים מרתקים מתקופת הישיבה, והתמונות שהוא מראה לנו בידיו הנרגשות מספרות את סיפורה של הישיבה שמבחרן נראית מרכז העולם הזה הגשמי, אך בפנים ניכר היטב מראות העולם הבא והאמת הפנימית שנגלית על פני הבחורים.

כשביקשנו לראות תמונה של מרן ראה"י בישיבה, הוא אמר כי מעולם הוא לא הצטלם, לא משום שברח מכך אלא כי היה עסוק תמיד בישיבתו בבית המדרש. אך תמונה אחת הוא מראה בפנינו באומרו שכאן בטוח אוכל לזהותו - היתה זו תמונה של חתונת אחד מבחירי הישיבה רבי משה וורשנר זצ"ל, ולכבודו יצאו כל בני הישיבה ללוותו קודם החופה, והצטלמו יחדיו בשערי הישיבה.

אך עיון דקדקני מראה כי גם מתמונה זו נפקדה דמותו של מרן ראה"י, ורבי יעקב נטע אומר בפשטות - הוא הרי לא עזב מעולם את ביהמ"ד, או גם כרגע זה שכולם כן נמצאים הוא כנראה נותר לשמור על ההיכל בלימודו.

שבת קודש 15

תמונה מיוחדת שהצטלמו בה כל בני הישיבה לרגל נישואי אחד ממיוחדי הישיבה - בפתח הישיבה, ונפקד תמונה מרן רה"י שליט"א (אח"י 1234567) אוצר החכמה

כרגן רמשים ותולעים זעירים, ולכן הם חוששים לאכול זאת. ואכן כל אימת שהם באו לאכול מין ממיני הדגן, הנהיגו בישיבה ששמים את כל הדגן לפני הבישול על מחבת לכמה דקות עד שהדגן השחים, והרמשים הפכו להיות אפר, וכך יכלו לאוכלו.

אחרי המרק שהוא אינו אוכל הגישו קצת תפוחי אדמה עם נקניק, אני זוכר שרבי משה זצ"ל לא אכל את הנקניק, כי התבטא תמיד שהוא אוכל רק גלאט כשר, והיינו שהוא קיבל על עצמו שלא לאכול בשר בשווייץ, כי בשר גלאט עדיין לא היה בשווייץ.

ופעם נתנו עוף, ושוב הבחנו כי רבי משה וגם ידידו יבלחט"א מרן הגרא"ל אינם אוכלים, ושאלנו שהרי בעוף לא שייך גלאט, ולמה לא יוכלו מכך. רבי משה השיב - ראיתי איך עשו את המליחה בעופות, והרי נפסק בהלכות מליחה שיפור עליו מלח שלא יאשר בו מקום מבלי מלח, וימלח כדי שלא יהא ראוי לאכול עם אותו מלח, וגם צריך מליחה מבחרין ומבפנים, וכשראיתי את המליחה כאן בישיבה לא מצאה חן בעיני, וכך הגעתי למלוח את העופות לבד...

הלכה מענינת שנוכחתי בה אז היתה, שראיתי באמצע ארוחת צהרים כשהיו רגילים לשתות מים, אני רואה שרבי משה וכן מרן הגרא"ל בכל פעם ששותים, הם אכלו גם כן חתיכת לחם. ורבי משה ביאר זאת פעם, כי המחבר מביא דעה אחת כי יש לברך על המים שבסעודה, אמנם הרמ"א שם הסיק כי המנהג כסברא הראשונה שאין לברך עליהם, אבל אני נוהג לעצמי כפי החומרא... וכך הוא נוהג בהשקט ובהצנע תמיד בכל פעם ששתה באמצע הסעודה, הוא אכל ביחד עם המשקה חתיכת לחם.

בשבת בבוקר היה מקובל בישיבה שנתנו לקידוש עוגת שמרים, ולאחר כשעה שלמה נטלו ידיים לסעודה, ושוב אותם דקדקנים לא אכלו זאת, ולא היה זה רק שלא אכלו מותרות ומה שהיו חייבים לבריאותם, אלא שישנה שיטה בפוסקים בשם הב"ח שמברכים ברכת המוציא על עוגת שמרים, והרי זה ספק המוציא ספק מזונות, ומחמת המשיך בעמוד 23

אומרים שחמאותיהן של עכ"ס הוא מ"ח דבר שמנה הירושלמי בשבת שלא לאוכלם, ורבי משה אינו אוכל לא רק משום שהחמיר על עצמו בדבר זה או אחר, אלא שקיבל על עצמו אז שבמשך כל השנים שהוא יהיה בשווייץ, אף פעם לא יטעם חמאה כזאת לארוחת בוקר, ויאכל רק לחם יבש, וכמנהגו עד כמה מחמירים, זה נקרא למסור נפשו בשביל חומרה.

זה מענין שרבי משה יחד עם ידידו ורעו מרן ראש הישיבה הגרא"ל שליט"א, היו להם תמיד החמרות גם בעיקרי המאכלים, שכן על מעבר לכך זה לא היה כלל הנמצא, הם תמיד אכלו את המינימום הנדרש ולא ייחסו לכך כל חשיבות מלבד מה שהוצרכו לקיומם ממש.

לכך כל דוגמא יום אחר בישיבה הגישו לאכול ריבה והם אכלו רק לחם יבש, לשאלה מדוע הם נוהגים כך, ההסבר היה, שהוגבג לידיעתם כי זה נעשה מרסק של פרי מסרים, ונמצא שיש כאן שאלה של בישולי עכ"ס, כי זה דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי.

ומקרה נוסף בענין זה שהדחים את כל בחורי הישיבה, היה כשהביאו פעם בארוחה לאכול עם הלחם ריבה מתות שדה, אך שוב הם לא אכלו, וכשהעירו כי הפעם אין המדובר בפרי מבושל אלא בתות שדה חי שממנו הופקה הריבה וממילא אין בעיה לאוכלו. הם ענו כי בבריסק בדקו תמיד את התותים כי לפעמים נמצאו בהם זבובים קטנים וחששו לאוכלם מבלי בדיקה קפדנית, וכשאמרו להם כי ירדע הוא הדבר שהתותים בשווייץ נקיים ולא מתרחש כזה דבר, הם ניאותו בעקרון אולי לאכול זאת, אך רבי משה אמר שאינו יכול עדיין לאכול, כי עד היום הקפיד שלא לאכול מריבת פירות, ואם כך וזה בכלל הנהגה טובה, שעליה צריכים התרת נדרים.

אח"י 1234567 אוצר החכמה

ומה אכלו לארוחת הצהריים בישיבה? לארוחת צהרים בישיבה קיבלו מרן, ובתוכו שיבולת שועל או סולת, אך גם לזאת היו מחמירים שלא ניאותו לאוכלו, אף שהם נשאלו כי בקין אין בעיה של 'חדש', הם הסבירו בטבעיות כי בקין יש לפעמים